

Vandreture på øen

Tvismark Plantage (gul rute): Turen på ca. 3 km starter ved P-pladserne nord for Vesterhavsvvej og fører gennem plantage og åben klithede, som navnlig i lyngens blomstringstid, er meget smuk. Fra den afmærkede rute fører en sti til Høstbjerg - 19 m over havet. Her er der vid udsigt over hele øen. Mod nord anes Esbjerg og Ribe, og mod syd ses øen Sild.

Kirkeby Plantage: Turene på hhv. 2 km (**rød rute**) og 4 km (**gul rute**) starter begge ved P-pladserne langs Havnebyvej og fører gennem tæt bevoksning af bjergfyr. Den korte tur går videre gennem en fugtig lysning tilbage til p-pladserne, mens den lange tur fortsætter op over en høj klit med smuk udsigt over plantagen og forbi Spidsbjerg, hvor en af øens smukkeste heder med mange klitter kan ses.

Vråby Plantage (gul rute): Turen er på ca. 3 km og starter fra P-pladsen ved Langdalsvej. Turen fører ad bakkede klitter med en af plantagens smukkeste bjergfyrbevoksninger og videre gennem Stagebjerg. Resten af ruten er relativt fladt terræn med varierede bevoksninger og fugtige lysninger.

Ridestier

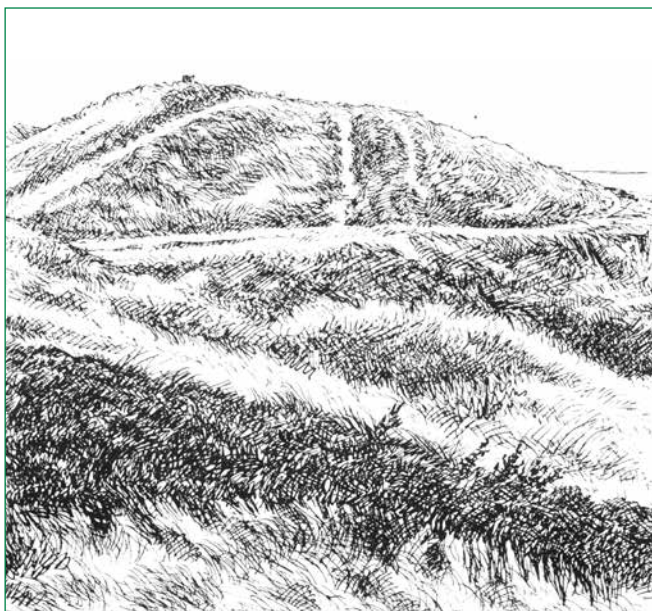
Du må ride på alle offentlige veje, på afmærkede ridestier og på stranden, dog altid min. 100 meter fra vandkanten.

De afmærkede ridestier i Kirkeby og Vråby Plantager er forbundet med en nord-sydgående ridesti gennem heden. Der er adgang til ridestierne fra de offentlige veje i og omkring Vråby Plantage og fra den sydligste P-plads i Kirkeby Plantage ved Havnebyvej.

I plantagerne og på heden må du ikke ride udenfor de afmærkede ridestier, og heller ikke i klitterne langs stranden.

Museum og naturcenter

I den 200 år gamle Tønninggård er der indrettet turistbureau og naturcenter med forskellige natur- og kulturudstillinger samt aktiviteter for børn.

Velkommen til Rømø

Rømø er Danmarks 10. største ø med et areal på ca. 130 km. Øen har ca. 700 indbyggere. Rømø blev dannet efter sidste istid som en række af klitter, der er blæst sammen til en sandbanke med mellemliggende, lave marskstrøg. Fyrreskove, lyngheder, klitter og småsøer gør Rømø til en naturperle.

Praktiske oplysninger: Ophold og færdsel til fods er tilladt i de stats-ejede plantager, hvor du også må cykle på skovveje og grusstier; på udyrkede arealer, der ikke er indhegnet samt på stranden, hvis ikke andet er angivet.

Adgangsbegrænsninger: På udyrkede områder må du ikke opholde dig nærmere end 150 m fra beboelse, og på private arealer er der kun adgang fra kl. 7.00 til solnedgang.

Særlige forhold i klitterne: Al kørsel og ridning samt en hver form for gravning er forbudt. Planter, risgærder og hegn må ikke beskadiges.

I Tvismark Plantage findes en rute, som er egnet for kørestolsbrugere, og ved Lystfiskersøen i Juvre er det muligt at fiske fra kørestol.

I de indhegnede hundeskove ved Kirkeby Plantage, vest for Lakolk Camping, Vråby Plantage samt på stranden (i perioden 1. oktober til 31. marts) må hunden gå løs, men den skal være under kontrol. **Alle øvrige steder skal hunden holdes i snor.**

Fra kl. 21.00 til 07.00 er det på hele Rømø forbudt at opstille campingvogne- og busser samt lignende køretøjer, der er indrettet til overnatning. Det er forbudt at overnatte i parkerede person- eller varebiler.

Brug af åben ild er forbudt overalt på øen.

Fredninger på private arealer administreres af Tønder Kommune, tlf. 74 92 92 92, www.toender.dk. De statsejede arealer på Rømø administreres af Naturstyrelsen, Ribe. Find flere oplysninger på www.nst.dk.

www.nationalparkvadehavet.dk

● Rømø

Vandreture nr. 77

Serien "Vandreture" er foldere over udvalgte naturområder, som bl.a. fås på biblioteker og turistbureauer eller hentes på Naturstyrelsens hjemmeside www.nst.dk.

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

www.nst.dk • Tlf. 7254 3000

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Rømø

Vadehavet - Danmarks største Nationalpark

Rømø ligger i Vadehavet, som strækker sig ca. 500 km fra Ho Bugt til Den Helder i Holland. I 2010 blev Danmarks største nationalpark, Vadehavet, indviet. Nationalparken udgør i alt ca. 146.000 ha og omfatter Vadehavet, vadehavssøerne, Skallingen, Varde Ådal, Marbækområdet og dele af marsklandet bag digerne på fastlandet.

Vadehavet er et af verdens mest værdifulde tidevandsområder. Og for en lang række vandfuglearter er Vadehavet både den vigtigste rasteplass og det vigtigste overvintringsområde i Europa. Desuden er det blandt andet her, at den spættede sæl yngler.

Vadehavets betydning som rasteplass er altafgørende for de millioner af fugle, der hvert forår og efterår trækker mellem de kolde områder i nord og de varmere yngleområder i syd. Rundt regnet mener man, at mere end 10 millioner individer passerer Vadehavet under trækket.

Stranden på vestøen

Den storslåede åbne, flade strand er mellem 1 og 4 km bred. I sandet findes et mikroskopisk dyre- og planteliv, som har stor betydning for sandets stabilitet, når stranden to gange i døgnet overskyldes af havet. Ved vestenvind og højvande er især Sønderstrand dækket af vand.

Sejlads og aktiviteter på stranden

Du må gerne sejle med motorbåd, bare den er under 10 knob og sejler vindret på stranden.

På Sønderstrand er der særlige områder til strandsejlad og kitebuggykørsel. Nord for Lakolk er der et område til windsurfing. Aktiviteterne må kun foregå i de afmærkede områder (se kortet).

Drageflyvning må foregå på hele stranden, men kun så det ikke generer strandens øvrige gæster samt dyrelivet. Motoriserede fly o.lign. er ikke tilladt.

Kørsel på stranden må kun ske med max. 30 km/t og ikke nærmere end 20 m fra vandkanten.

Enhver form for kommercielle aktiviteter og arrangementer må kun ske efter tilladelse fra Naturstyrelsen Ribe.

Klitterne

De østlige af øens mange klitrækker er de ældste og mest påvirkede af vinden. Her findes store parabelformede klitter, som er dæmpet ved plantningen af øens 3 plantager. Syd for Kirkeby Plantage ligger den 19 m høje Spidsbjerg Klit, som er en af øens flotteste parabelklitter. "Banan Klitten" i den sydlige ende af stranden er et eksempel på, hvordan en parabelklit dannes.

Klitlavningernes fugtige områder, hedekær, har en meget varieret flora med klokkeling, mosebølle, klokkeensian og soldug. Klitområderne er tilholdssted for bl.a. stor regnspeve, bekkasin og natravn.

Strandengene og marsken

Mellem klitrækkerne i vest ligger jævne, sandede engarealer, og mod nord og på selve stranden ses strandengene med deres rige fugleliv. Søerne og rørskovene midt i sandmarsken har mange sjældne fugle som rørdrum, rørhøg, hedeheg og mosehornugle. Søerne har desuden stor betydning for trækfugle.

Det sydligste af øen og marsken langs østkysten er hovedsagelig landbrugsarealer. De mange grøfter og store græsarealer er rige på både yngle- og trækfugle, og syd for Havneby findes et vigtigt fødeområde, hvor store flokke af viber, hjejler og gæs kan ses i træktiden.

Hederne

Rømø er kendt for sine store hedeområder. Bl.a. er den "atlantiske klithede" meget udbredt på midtøen.

Fleere af øens heder er habitatområder. Det er områder, der udpeges for at beskytte og bevare bestemte naturtyper og arter af dyr og planter, som er af betydning for EU.

Kulturhistorie

Rømø har været beboet siden 1200-tallet. Øens ressourcer var ikke så store, at de kunne brødføde en større befolkning. Op gennem 1700- og 1800-tallet tjente mange af øens mænd derfor nordtyske købmænd, og bragte både rigdom og frisisk kultur til øen. Hvalfangst ved Grønland spillede også en væsentlig rolle, idet mange af mændene sejlede som kaptajner (kommandører). Ved Rømø Kirke kan man stadig se kommandørernes gravsten, som i tekst og billeder fortæller om deres død.

Bebyggelser

Mange bygninger på det østlige Rømø kan føres 200 år tilbage til øens velstandsperiode under Grønlandssejladserne. I Juvre, Toftum og Vesterhede nord for Havneby, præger de gamle velbevarede huse bebyggelsen og landskabet. Den tidligere "Kommandørgården" i Toftum er i dag museum, hvor vægge beklædt med hollandske kakler, bemalede paneler samt udskåret træværk beretter om tiden med velstående kommandører eller kniplingskræmmere.

Omkring år 1900 lagde Skærbækpræsten, Pastor Jacobsen, grunden til øens turisme. Der blev opført badehoteller og en række bjælkehytter, ofte med tårne og spir. Nogle af dem er bevaret i deres oprindelige stil.

Diger og dæmning

De dyrkede arealer i syd og nord er omgivet af diger. Rømodæmningen fra 1948 ændrede løbet for den dybe smalle rende - Juvre-prilen - i Vadehavet, og en strækning ved Juvreediget er helt eroderet væk. Det var derfor nødvendigt at anlægge et tilbagetrukket dige. Diget holdt imidlertid ikke til orkanen i december 1999. Mange får druknede, og der skete stor materiel skade på huse og indbo.

Sandflugt

Sandflugt medførte stor skade i hele Vestjylland frem til 1600-1700 tallet, primært fordi husdyr græssede frit i klitterne og ødelagde den vegetation, som bandt sandet. Sandflugten måtte derfor dæmpes ved at grave rækker af fyrregrene ned for at fange sandet fra stranden.

I dag er det kun nødvendigt at dæmpe, hvor bebyggelser eller værdifuld landbrugsjord er truet af sandflugt. På Rømø dæmpes der stort set kun omkring nedkørsler og stier ud til stranden.

Klitplantagerne

Store plantager med bjergfyr, skovfyr og østrigsk fyr blev oprindeligt anlagt for at undgå sandflugt og give læ til landbrugsjorderne bagved. Samtidig gav plantagerne beskæftigelse til øboerne og træ til brændsel. I dag lægges der mere vægt på varieret natur med gode oplevelsesmuligheder. Derfor erstattes nåletræ flere steder af løvtræer som eg og birk, og de ældste beplantninger tyndes ud for at give udsigt over de smukke klitformationer. Hederne bevares ved at fjerne selvsåede træer, og lyngen fornys ved afbrænding, slåning og græsning.

Der findes både rådyr, ræve og harer, og enkelte gange er også krondyr kommet til øen.

Hvaler og sæler

De senere år er ganske mange kaskelothvaler strandet på Rømø. Det er uvist, hvad der får hvalerne til at strande, men der er typisk tale om unge hanner, som strejfer fra ækvator, hvor hunnerne holder til. I 2002 strandede en grindehval for første gang på øen. Det sker desuden, at døde marsvin skyller i land.

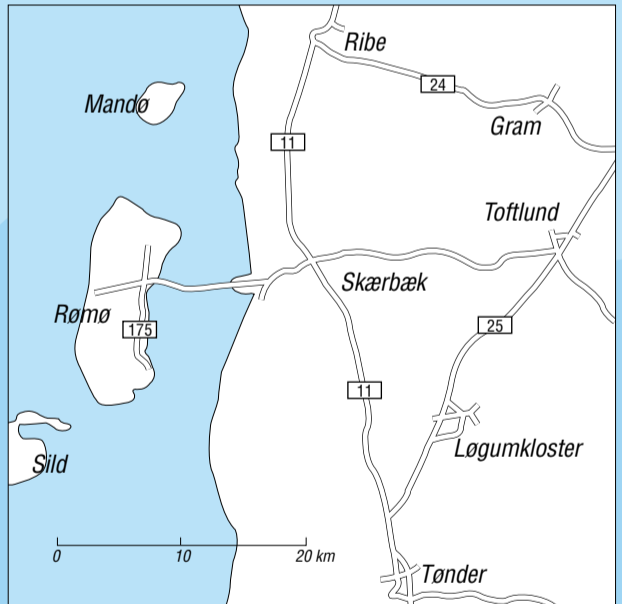
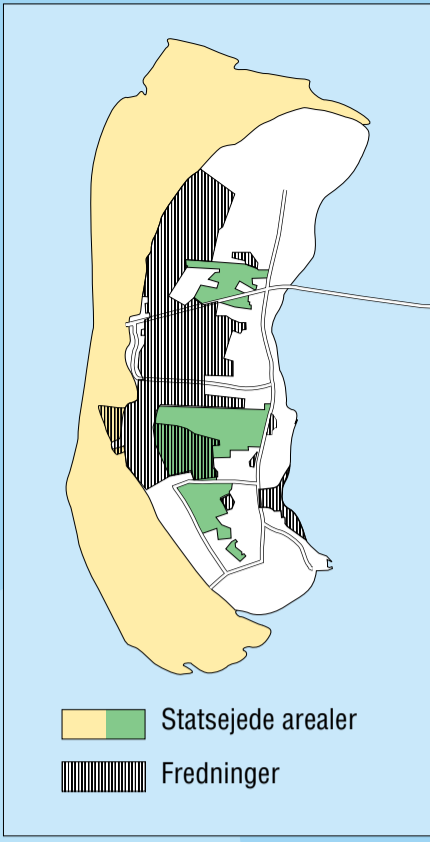
Det er også muligt at møde forladte sælunger "hylere" på stranden. Du må ikke røre sælungen, for måske kommer moderen igen.

Hvis du finder hvaler eller sæler på stranden så kontakt opsynsmanden på tlf. 21 21 55 25 eller Naturstyrelsen Ribe.

Ynglefugle

Dværghøner og Hvidbrystet Præstekrave yngler på Rømø. Fra 1. maj til 15. august er der derfor ingen adgang til de afspærrede yngleområder på stranden.

Signaturfoklaring

	Offentlig vej
	Sti, privat vej
	Ridesti
	Dige
	Statsejet skov
	Privatejet skov
	Hede, klit
	Strandeng, mose
	Ager
	Sandstrand
	Sø, hav
	Bebygget område
	Bilfrit område
	Adgang forbudt
	Hundeskov
	Campingplads
	Grillhytte
	Vandrerhjem
	Parkering
	Golfbane
	Gul rute
	Rød rute

TÆNK på brandfaren
 VÆRN om skoven og dens værdier
 KAST IKKE affald i skoven

0 1 km 5 km